ISTORIOGRAFIE

O comoară a muzicologiei românești ce-și așteaptă valorificarea

Fondul *George Breazul* din cadrul bibliotecii Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor (I)

Vasile Vasile

Comparat cu George Călinescu, în ceea ce privește **ampla anvergură culturală** - dublată de o pregătire multilaterală cu proeminenți reprezentanți ai culturii germane a vremii - dar și cu **Titu Maiorescu** pentru spiritul rector, de **direcționare a vieții muzicale românești,** George Breazul plasează cu mult în urmă „originile" culturii noastre muzicale. Dacă pentru Călinescu „epoca veche", a „începuturilor literaturii de ev mediu întârziat" corespunde secolelor XVI – XVII[1], George Breazul este ademenit de acele „străfulgerări de muzică tracă" și are la **dispoziție cultura populară și cea „bisericească străbună"** – cum inspirat a denumit-o - **pe care le cunoaște într-un mod comprehensiv,** ambele „străbătând veacuri de transformări" și alcătuind cu vremea „sufletul muzical al poporului, autentic, caracteristic, mărturie vie și concludentă asupra firii, asupra geniului, asupra aspirațiilor noastre"[2].

Interesant este faptul că cele două monumentale lucrări de istorie a spiritualității românești, nu la fel de cunoscute - *Istoria literaturii române de la origini până în prezent,* citată mai sus - și *Patrium Carmen*[3] - apar în același an – 1941.

În compendiul de istorie a literaturii române, Călinescu va extinde spațiul evoluției acesteia, parcă, dându-și mâna cu George Breazul: „***Civilizația și cultura poporului român sunt străvechi*** și literatura nu-i decât o formă secundară și deloc obligatorie. Condițiile politice au lipsit pentru o cultură de salon și azi încă sforțările constructive sunt culcate la pământ.

Poporul român a avut ca mijloc de perfecțiune sufletească limba superioară, riturile, tradițiile orale, cărțile bisericești. Când întâile cronici se iviră, ele atestau o expresie elevată, efect al unei înaintări culturale neîntrerupte. Nouă este numai literatura de tip occidental (poezie profană, proză analitică, dramă). Când o adoptam aduceam un suflet experimentat și două sute de ani ne-au fost de ajuns să producem o literatură superioară, de mulți invidiabilă"[4]. Într-un adevărat consens, Breazul pornise spre cultura muzicală românească de tip occidental, realizând una dintre cele dintâi sinteze asupra tradițiilor populare, orale și a cărților bisericești.

De altfel, cele două lucrări amintite au foarte multe **personaje comune**, printre cele mai semnificative numărându-se: Neagoe Basarab, mitropolitul Dosoftei, Dimitrie Cantemir, Gheorghe Asachi, Anton Pann etc. – adevărați ctitori ai culturii românești.

Dacă Titu Maiorescu „va deveni primul formulator, încă timid, al «specificului național», exultând poezia populară și cerând o limbă cu «adevărat românească»[5], George Breazul a pledat consecvent pentru **cunoașterea și promovarea muzicii românești și pentru instituționalizarea vieții muzicale din țara noastră, componentă a culturii românești și pentru o creație bazată pe bogatele tradiții populare**. Voi contura aceste aspecte în paginile ce urmează, grupându-le pe o tematică presupusă a fi urmărită, măcar imaginar și documentar, chiar de George Breazul.

Personalitate complexă a culturii românești, istoric al muzicii noastre, muzicolog, etnomuzicolog, bizantinolog și istoric al muzicii religioase, critic muzical de direcție - cum l-am prezentat în mai multe studii, limitându-mă a pomeni aici doar pe cel comemorativ[6] și recenta monografie[7] - George Breazul s-a bucurat de **o formație multilaterală** asigurată de studiile în seminariile de la Râmnicu Vâlcea și București, în conservatorul bucureștean, având ca îndrumători pe D. G. Kiriac și I. Popescu – Pasărea, formație încununată de specializarea la Berlin cu **cele mai importante personalități ale etnomuzicologiei și muzicologiei europene ale timpului:** folclor – Max Friedländer; folclor comparat - Eduard Spränger și Erich Moritz von Hornbostel; psihologie muzicală - Carl Stumpf; teoria instrumentelor – Curt Sachs; practica înregistrării fonografice -

Erich Moritz von Hornbostel și Karl Schaeffer; istoria muzicii – Johannes Wolf, Richard Sternfeld şi Hermann Albert; muzica medievală – Johannes Wolf; istoria notaţiei muzicale şi a muzicii medievale şi muzicologia comparată - Oskar Fleischer; metodica educației muzicale - Georg Schünemann; pedagogie şi filosofia artei – Ferdinand Jakob Schmidt și alții.

Chipul cărturarului cutezător,
scrutând veacurile trecute ale istoriei muzicii românești

Dintr-o epistolă[8], aflăm că se lansase în elaborarea unui studiul proiectat în colaborare cu Fleischer despre muzica religioasă creștină şi-i cerea fratelui său să-i procure cărţile de specialitate necesare. Discipolul său, Constantin A. Ionescu scria despre eminentul său profesor: „Impresia cea mai profundă asupra lui G. Breazul a exercitat-o în primul rând Carl Stumpf şi numai după aceea elevii săi, care la acea vreme, ilustrau catedre şi discipline noi la Universitatea din Berlin. Numai aşa se explică de ce G. Breazul a studiat nu numai *Tonpsychologie*, ci şi studiile separate apărute în unele numere din *Zeischrift für Physiologie und Psychologie der Sinnesorgane*" şi „însemnările de la sfârşitul studiului lui Stumpf - *Akustische Versuche mit Pepeito Arriola* - care se găsesc în colecţia acestei reviste, existentă în biblioteca G. Breazul"[9].

Pentru cârcotașii care au trâmbițat lipsa de pregătire muzicală a cărturarului stă mărturie un uriaș fond de documente, carnete de frecvență și notițe de la cursurile de la Universitatea din Berlin, reviste și cărți, păstrate în același fond epistolar, din care reiese faptul că instituția nu i-a putut da un certificat ștampilat – cum pretindeau adversarii carierei sale – ci doar „numai unul de frecvenţă"[10], conform uzanțelor timpului,

unul semnat de decanul facultăţii, la 15 mai 1922, în care apare şi precizarea că studentul a fost înscris pentru patru semestre. Conștiincios, Breazul a păstrat inclusiv o parte a programelor de concert din perioada stagiului berlinez.

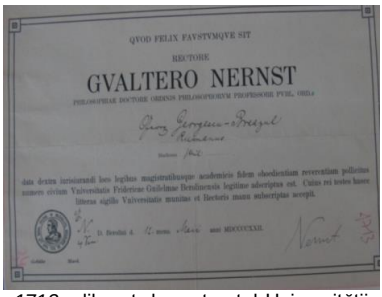
QVOD FELIX FAVSTVMQVE SIT
RECTORE
GVALTERO NERNST
PHILOSOPHIAE DOCTORE ORDINIS PHILOSOPHORVM PROFESSORE PVBL. ORD.

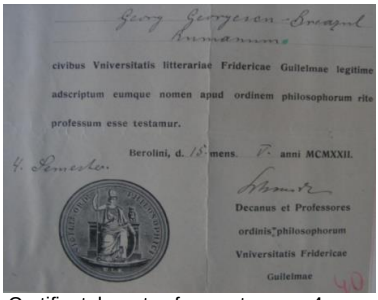
civibus Vniversitatis litterariae Fridericae Guilelmae legitime adscriptum eumque nomen apud ordinem philosophorum rite professum esse testamur.
Berolini, d. 15 mens. V. anni MCMXXII.
4. Semestre.
Decanus et Professores ordinis philosophorum Vniversitatis Fridericae Guilelmae

Doc. 1713, eliberat de rectoratul Universității din Berlin, la 12 mai 1922 — Certificatul pentru frecventarea a 4 semestre

și actul care atestă frecvența și activitatea la cursuri:

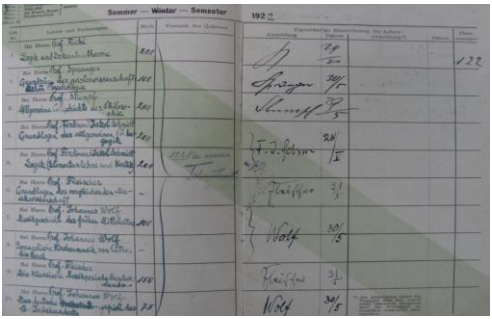
Sommer — Winter — Semester 192

„Iscălituri” ale unor iluştri profesori certificând conştiinciozitatea tânărului student român

Fondul documentar păstrează mai multe caiete de notiţe ale unor discipline parcurse de studentul român, în perioada 1922 – 1924 (notiţe de la cursuri şi seminarii, trimiteri bibliografice, analize de creaţii, toate ilustrând conştiinciozitatea şi setea de cunoaştere a studentului şi de a-și asigura o pregătire solidă, cerută de nevoile reale din țară.

Am ordonat aceste **materiale doveditoare pentru anii de formare a muzicologului**, după cotele cu care sunt înregistrate în biblioteca proprie, donată Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor, caiete de notiţe pentru cele mai diverse discipline generale şi de specialitate care se prezintă astfel[11]:

XVI – 1887 - Muzica pentru pian, orgă şi corală – Georg Schünemann;
XVI – 1888 – 1890 - Psihologie acustică - Karl Schaeffer;
XVI – 1889 - Brahms – Max Friedländer;
XVI – 1891 - Weber – Johannes Wolf;
XVI – 1892 - Psihologie muzicală - Karl Stumpf;
XVI – 1893 – Estetica artei - Oscar Fleischer;
XVI – 1894 - Muzica liturgică – Johannes Wolf;
XVI – 1895 – Psihologie socială - profesorul Breysig;
XVI – 1897 - Vergleichende Musikwissenschafft – Erich von Hornbostel;
XVI – 1898 - Musikgeschichte und thre Problemen de Hermann Albert;
XVI – 1899 - Geschichte des musikalischen Stils – Curt Sachs

Aşa cum atesta Oscar Fleischer – care-i semna în februarie 1924, atestatul de frecventare a cursului său - George Breazul „a audiat prelegerile mele despre ştiinţa muzicii şi a luat parte la exerciţii cu o silinţă şi o conştiinciozitate care mă fac să-l consider unul dintre cei mai buni auditori ai mei. **În cele patru semestre ale studiilor sale la universitatea de aici nu a lipsit, cred, la nici o oră şi a participat la exerciţii în modul cel mai riguros**.

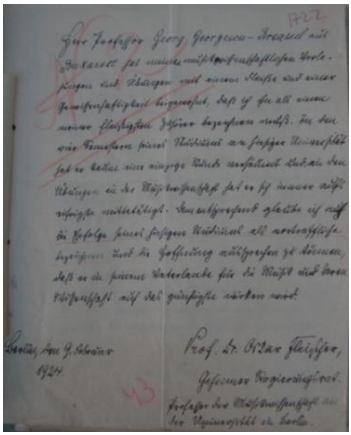

Atestatul lui Oscar Fleischer - *XI - nr. 1722.*

În consecinţă, cred că pot considera admirabile succesele sale în studiul făcut şi îmi pot exprima speranţa că în ţara sa va lucra pentru muzică şi ştiinţa acesteia în felul cel mai favorabil” – *XI - nr. 1722.*

Împotriva celor ce contestau pregătirea profesională a muzicologului soția lui a adăugat între documentele profesorului inclusiv certificatul de la Conservator semnat de Dan

Simonescu (*X - Nr. 1685* eliberat la 15 iulie 1920). și afișul concertului din 1913, în care apărea ca dirijor.

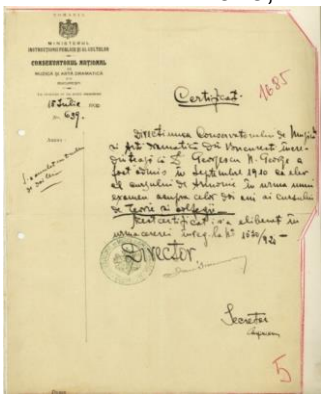

Adeverinţa de absolvire a cursului de *Teorie şi solfegii*

Detaliu al afișului din 7 aprilie 1913

Cel mai elocvent „certificat” mi s-a părut însemnarea făcută „la împlinirea a 40 de ani”, care i-a servit de îndreptar toată viața: „Trebuie să mărturisesc că de acum înainte va trebui să trăiesc numai pentru obiectul de învățământ căruia m-am dedicat, sunt dator să veghez asupra relațiunilor personale cu reprezentanții vieții noastre culturale, în vederea afirmării importanței disciplinei științifice a muzicii și în vederea asigurării posibilităților de lucru pentru elevii mei”.

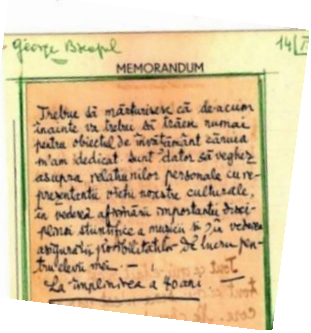

Fișă necotată din fondul *Breazul*

Câtă dreptate avea văduva savantului, Georgeta Breazul, afirmând, la predarea preţiosului tezaur către Uniunea Compozitorului, scriind preşedintelui Ion Dumitrescu: „primind în dar miile de documente adunate cu atâta trudă şi dragoste de

profesorul George Breazul, aţi primit în dar nu un număr de volume, ci chiar sufletul lui”[12].

De altfel, se poate vorbi în cazul lui George Breazul de **un adevărat cult al documentului,** a cărui valoare cercetătorul avid de cunoaștere știe s-o prețuiască, pe care-l achiziționează, îl tezaurizează, îl studiază, îl compară și-l apreciază situându-l în contextul în care a apărut, ca element definitoriu pentru aspectul urmărit.

Fondator al *Arhivei Fonogramice a Ministerului Instrucțiunii Cultelor și Artelor* (1927), al colecției de muzicologie *Melos,* al disciplinei *Enciclopedia şi pedagogia muzicii*, șef al catedrei de *Istoria muzicii* – de la Conservatorul din București - **membru al *Societății Academice Române* din Berlin,** chiar de la poposirea sa pe pământul german – 1922 și al unor **foruri de specialitate europene**, printre care merită amintite: *Gesellschaft der Musikforschung* din Berlin - 1925; *Deutsche Musikgesellschaft* din Leipzig – 1927; *International Musicological Society* din Basel – 1928; *Societatea Internațională de Educație Muzicală* din Praga – 1936; *Societé Française de Musicologie* din Paris - 1938, membru al subsecţiei de istoria muzicii din*Instituto Nazionale di Studi sul Rinascimento* din Florența – cum îl anunța Giovanni Papini, la 10 septembrie 1942 - membru corespondent al Institutului *Max Reger* din Bonn - 1947, al *Gesellschaft der Freunde des Internationalen Musiker- Briefe Archiv* din Berlin - 1958, distins de trei ori cu premiul Academiei Române – unul în baza referatului lui George Enescu – **George Breazul își va înscrie numele în marile enciclopedii europene,** în unele semnând chiar materiale despre muzicieni români: *Encyclopédie de la Musique – Fasquelle* – 1958 și 1961*; Die Musik in Geschichte und Gegenwart* – 1952, 1958, 1960, 1961, 1962, 1973, 1989; *Riemann Musik – Lexicon* – 1959, 1972*, Encyclopedia dello Spettacolo* – 1954; *Bolşaia Sovetskaia Enţiklopedia*, 1953, 1966 etc. și pe supracopertele unor prestigioase lucrări monografice (*Gavriil Musicescu*[13]*, D. G. Kiriac*[14]) și a fost cel mai avizat și mai autoritar critic muzical al vremii, autor de memorabile documente curriculare și manuale școlare apreciate în țară și în străinătate ș. a.

El este în același timp colecționarul unui impresionant fond de carte, din care își va extrage datele unor materiale,

studii și cărți ce se găsesc în ceea ce Viorel Cosma numea, cu îndreptățire, „***cea mai mare bibliotecă muzicală particulară din țară”***[15]. Considerând biblioteca proprie o concretizare a pledoariei sale din tinereţe pentru o asemenea instituţie naţională[16] – o „realizare a lui incomparabilă – dar şi cea mai puţin cunoscută”, discipolul său, Gheorghe Ciobanu, scrie: „George Breazul s-a hotărât să creeze el o asemenea bibliotecă”, strângând „în decursul vieţii sale un număr nebănuit de mare de carte de specialitate muzicală, privind: istoria muzicii, pedagogia, bizantinologia, teoria muzicii, organologia, psihologia şi estetica muzicală, lexicologia, acustica muzicală etc.”[17].

Se impune a fi amintit în continuare impresionantul fond de carte veche, carte rară, reviste, manuscrise, partituri, facsimile, programe de sală, fotocopii, scrisori etc., ce urmează a fi detaliate în continuare. Pentru multe domenii investigate a obţinut chiar şi **documente originale,** cum ar fi cele care se referă la activitatea Conservatorului din Bucureşti. din ultimele decenii ale secolului al XIX – lea, sau cele referitoare la activitatea directorului Conservatorului din Iaşi, Gavriil Musicescu, pentru care a deţinut chiar documente inedite, cum este şi ciorna scrisorii lui Spiru Haret, adresată profesorilor de muzică din ţară, pentru trecerea la învăţarea de către elevi a unor exemple din cultura muzicală românească (*XI – 373*).

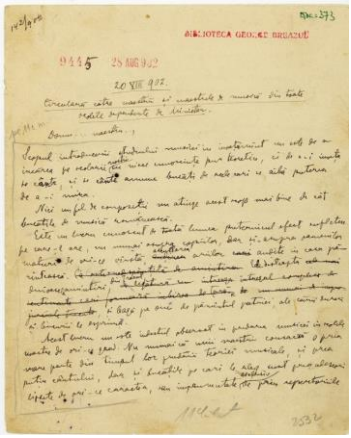
BIBLIOTECA GEORGE BREAZUL

Ciorna circularei ministrului Spiru Haret privind educația muzicală – *Doc. 373*

Corespondenţa lui Gavriil Musicescu cu Rubinstein poate oferi detalii importante referitoare atât la muzicianul ieșean cât și la relațiile muzicale româno – ruse.

Unele detalii din cărțile fondului contribuie la alcătuirea unei posibile liste ce atestă **proveniența lor**. Printre exemplele semnificative pot fi amintite mai multe materiale, manuscrise ale unor muzicieni, colecționate de la cunoscători, unii neștiuți de noi, dar și altele având și dedicații pe cărți și manuscrise etc.[18]

Unele documente ale **fondului *George Breazul* au fost donate chiar de autori**, sau de unii posesori de prețioase materiale documentare, cum ar fi Teodor și Gheorghe Burada (unele dăruite de urmașii acestora), sau achiziționate de cărturar. În fruntea listei trebuie așezat corul *Haz de necaz*, dăruit de autor, Gheorghe Cucu, cu o dedicație ce vorbește de la sine: „de la un om care, spre mulțumirea lui sufletească, a găsit în D-ta, pe lângă erudiție, perseverarea la muncă, unită cu mari sacrificii și o inimă caldă și duioasă de artist”. Grăitoare apreciere!

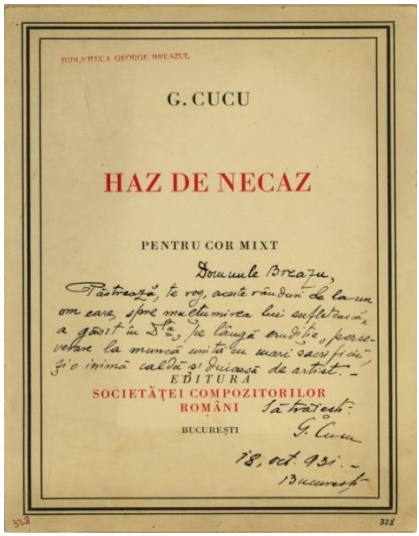
BIBLIOTECA GEORGE BREAZUL

G. CUCU

HAZ DE NECAZ

PENTRU COR MIXT

Domnule Breazu,

Păstrează, te rog, aceste rânduri de la un om care, spre mulțumirea lui sufletească, a găsit în D-ta, pe lângă erudiție, perseverare la muncă unită cu mari sacrificii și o inimă caldă și duioasă de artist. –

EDITURA
SOCIETĂȚEI COMPOZITORILOR
ROMÂNI

BUCUREȘTI

Să trăiești:
G. Cucu
18, oct. 931. –
Bucureşti

328

Dedicația lui G. Cucu pentru G. Breazul,
ilustrând prețuirea reciprocă – *VI - 328*

„Pentru osârdia întru cele cărturărești, izvodite din peana diacilor, dăruiesc această adunare de cântece domnului Prof. G. Breazul spre a le da luminii tiparului” - nota prof. Dan Smântânescu, Vineri, 31 Martie 1943, pe prima filă a *Ms. 4699.*

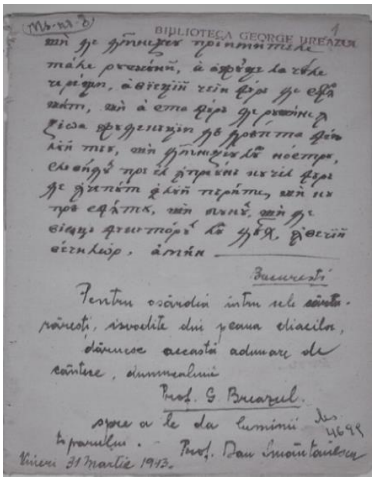

Dedicația lui Dan Smântânescu - *Doc. 4699*

Ms. 696 – a fost primit de I. Popescu Pasărea, de la Ion Bunescu și dăruit „iubitului meu elev, G. Breazul, 1934”, căpătând într-unul din primele inventare, nr. 12 GB. Pe fila 54^{v} apare însemnarea: „Această cărticică iaste foarte mângâietoare a inimii și bine veselitoare 1852”. În culegere a fost inclus „cântecul de pribegie” a mitropolitului moldovean, Veniamin Costache, izgonit din scaunul arhieresc, piesă considerată unul dintre primele cântece patriotice românești

Cântecul lui Veniamin Costache –
Dintr-a patriei dulci sânuri – Ms. 696 Breazul;

Printre alte exemple ar putea fi citată donația făcută profesorului de Lia Popovici, fiica preotului muzician Timotei Popovici – *Colinda Învierii* –

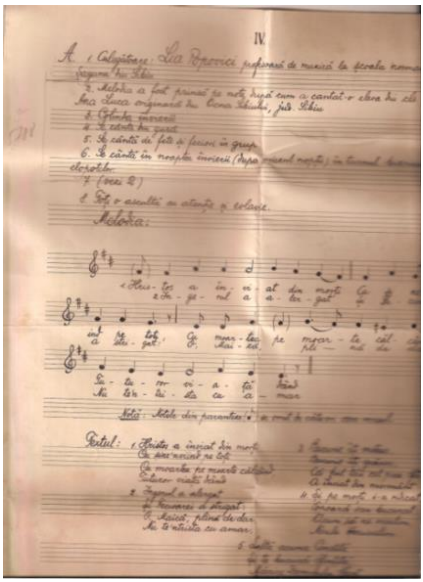

Fișa transmisă de Lia Popovici lui George Breazul cuprinzând Colinda Învierii - *Hristos a înviat*

cele dăruite de Mihail Bârcă, de la Bălți, de Marțian Negrea, de I. Popescu – Pasărea și de mulți dintre elevii și colegii săi, care știau preocupările profesorului și prețuirea sa nedezmințită pentru asemenea valori. Pe verso-ul celui de-al doilea registru de inventar al fondului *George Breazul* este lipită o notă ce explică proveniența unora dintre materiale: „multe dintre cărțile și manuscrisele" lui Gheorghe Ionescu, maestru de muzică din București, pe la anul 1900, sunt „cumpărate de la Pantelimon Chirculescu, fiul lui Petrache, de la care am cumpărat și tipografia de psaltichie pentru *Scrisul românesc* din Craiova".

Am integrat în monografia lui Marțian Negrea - aflată sun tipar - trei dintre partiturile manuscrise ale compozitorului păstrate în arhiva *Breazul*: *Pe drumul de la Cepari* – VIII – 2853, *Doina haiducească* și colinda *Colo-n sus* – VIII – 2854.

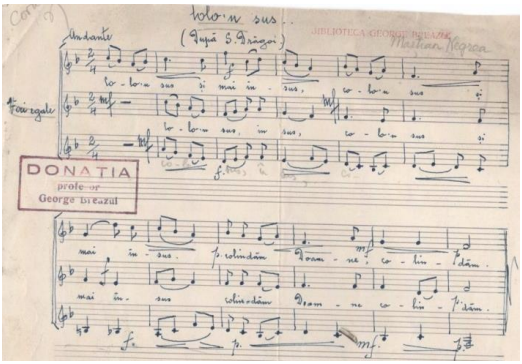

Ms VIII – 2854 – prelucrare colindei lui Sabin Drăgoi – *Colo-n sus* – de Marțian Negrea

Asemenea materiale documentare vor constitui baza viitoarelor achiziţii, o parte a cărţilor vechi provenind din unele donaţii făcute de cei care ştiau pasiunea cărturarului pentru cartea veche. Aşa se explică dubletele, chiar tripletele şi cvadrupletele unor lucrări, dar şi larga deschidere spre fenomene complexe istorice, culturale, etnomuzicologice, bizantinologice, de didactică muzicală etc. Ele ajută la stabilirea reperelor orientării culturale multilaterale a poliedricului profesor.

În biblioteca muzicologului e înregistrată cu *nr. 4766* din registrul – *XI* „meditația compusă de **A. G. Asaki (...)** ***Privigherea ostașului moldovan,*** la prilejul sărbării date Prea Înălțatului Domn Mihail G. Sturza Vv. de corposul ofițerilor”, tipărită în Institutul *Albinei*.

Privigherea ostașului moldovan de G, Asaki – *XI - 4766*

Dintre cele dintâi lucrări muzicale datorate **Elenei Asachi,** reflectând contribuția ei la cristalizarea primelor forme de „muzică națională” ce au însoțit piesele de teatru ale soțului ei, Gheorghe Asachi, au ajuns în biblioteca lui George Breazul trei importante documente (*IX - nr. 4708 – 4710)*, pe baza cărora pot fi extinse considerațiile referitoare la primele forme de teatru cu muzică în limba română și cu subiecte românești, problemă anticipată într-un mic studiu publicat la Iași, în 2011[19]. Cele trei manuscrise cuprind *Himnul național moldovenesc ce se cântă sub domnia lui Mihail Sturza Voievod*.

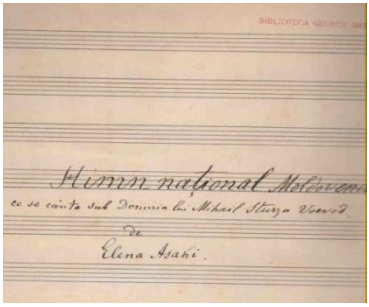

Ms. 4708 - Breazul –
Himn național moldovenesc al Elenei Asachi

Cuvenita apreciere acordă muzicologul *Gramaticii muzicii vocale pentru clasul filarmonic* a lui **Alexandru Petrino,** tipărită la Iași, în 1850 (*III - 4143*) precum și statutelor *Societății Filarmonice Române*, ori *Regulamentului pentru Conservatorul de muzică și declamațiune* din București.

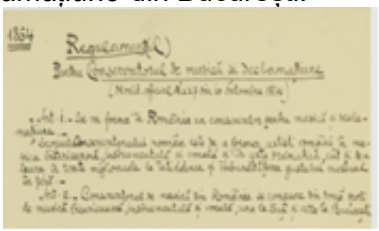

Fişă cuprinzând extrase din *Regulamentul Conservatorului de Muzică şi Declamaţiune*

Lista unor **lucrări de teoria muzicii bizantine** poate continua cu repetatele ediții ale lucrării lui **I. Popescu – Pasărea** – *Principii de muzică bisericească,*

Absolvenţi și profesori ai Academiei de Muzică Religioasă – iunie 1938 –
Fotografii – nr. 1058 - printre ei:
Ion Popescu – Pasărea și George Breazul
– primul din stânga din rândul al doilea

cu *Cursul de muzică orientală*, al lui **Nicolae Severeanu,** tipărit în 1900 și cu *Colecțiunea de cântece naționale,* 1904 și 1897, unele cu siguranță provenind chiar de la autor. Cu fostul său profesor va deveni coleg la Academia de Muzică religioasă.

Pentru a ajunge în posesia unora dintre valoroasele materiale - mai ales cele vechi – muzicologul utilizează diverse modalități, corespondența sa reflectând perseverența „căutătorului de comori" muzicale. În iarna anului 1956 se adresează tânărului student la Leningrad – la acea vreme - **Octavian Lazăr Cosma,** spre a-l ajuta pentru procurarea colecției de melodii populare a lui **Fr. Rouschitski.** Din epistola înregistrată în catalogul scrisorilor la *nr. 116*, deducem că George Breazul a căutat el însuși, când a fost la Leningrad, culegerea lui François Rouschitzki. Scrisoarea îi semnalează faptul că în revista *Le Monde Musical* din 30 iunie 1930 și noiembrie 1931 M. Vessereau scrisese despre Enescu și *Marea Enciclopedie Sovietică* avea nevoie de aceste materiale; tânărul student leningrădean cerându-i lui George Breazul să-i găsească și să-i trimită copii ale acestora, ceea ce ar constitui „un nobil gest culturii noastre naționale, care are tot interesul să fie cât mai bine reprezentată în Enciclopedie!".

La 8 februarie 1956, tânărul student român îl anunță pe Breazul că a găsit niște scrisori ale lui Rouschitzki către generalul Kisseleff, (din anu1842 - 4 scrisori și din 1845 – o

epistolă - *XVII - nr. 117*). În 14 mai 1958 (*XVII – 1541*), expeditorul scria că i-au fost trimise copia culegerii și 6 scrisori, considerând că „este foarte straniu că ați ajuns în posesia doar a scrisorilor.

Înclin să cred că cineva de la Uniunea Compozitorilor și l-a oprit pe Roujitzski". Ar putea fi scrisorile fotocopii intrate în fondul *George Breazul* (*XVII: nr. 178 – 190* și XV – 307 - 321), datate 1842 – 1845, copii înregistrate ca provenind de la Arhiva Centrală de Stat a URSS, din Leningrad, inițial intrând în dosarul 36, desființat ulterior, ceea ce îngreunează găsirea lor. Oricum o cercetare a lor se impune, corelarea conținutului oferind șansa unor noi detalii despre importanta culegere de melodii românești și a completării celor formulate de Octavian Lazăr Cosma în *Hronicul* său[20].

Octavian Lazăr Cosma i-a descris într-una din scrisori eforturile făcute pentru a intra în posesia partiturii operei enesciene *Oedip*, partitură care există în fondul lui George Breazul. O fi ajuns în biblioteca lui George Breazul după eforturile celui dintâi pentru procurarea partiturii? Din epistola datată 14 mai 1958 (*XVII – 1541*), în care-i comunica lui Breazul trimiterea copiei culegerii lui Roujitzski, pe care profesorul nu o primise, aflăm că ar putea fi vorba despre „repetarea istoriei *Oedipului* D-voastră, care v-a «dispărut» în redacția revistei *Muzica*".

Asemenea derute au apărut și în cazul partiturii originale a *Oratoriului de Paști* a lui Paul Constantinescu – considerată distrusă de autor – dar ea a stat peste o jumătate de secol fără să se știe de existența ei, în fondul Paul Constantinescu din cadrul Bibliotecii Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor (*nr. 540*), element detaliat în prezentarea recentei cărți a dirijorului Corului Patriarhiei Române, Stelian Ionașcu, cel care supune unei atente analize comparative varianta din 1941 – 1943, de care autorul se dezisese - și cea din 1948[21].

Insistența studentului leningrădean se soldează cu descoperirea culegerii căutate și îi trimite profesorului bucureștean o fișă cu titlurile celor *42 Chansons et Danses*, litografiate la Iași, de *Albina*, care sunt în realitate 40, cum i se semnalează de către expeditor.

Un exemplar al culegerii lui Roujitzski a ajuns în biblioteca lui Breazul[22], dar provenind din fondul familiei Burada,

împreună cu extrasul din *Albina Românească*, Eșii, 18 Februarie, nr. 21, în formă bilingvă: română și franceză. Considerată „*gazetă politică și literară”*, *Albina românească* precizează: „Uvrajurile – alcătuirile – muzicii s-au înavuțit de un nou product original și încă necunoscut în Evropa: La Institutul Tipografiei *Albinei* în Eși s-a publicat o culegere de *42 Cântece și Danțuri moldovene, românești, grecești și turcești*, potrivite pentru piano de d-lui Rușița”, pus în vânzare în librăria Bogusz.

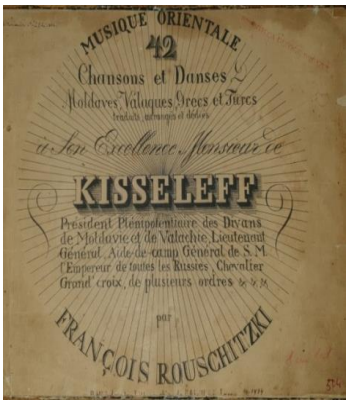

François Rouschitzki – *42 Chansons - et Danses Moldaves, Valaques, Grecs et Turcs*...

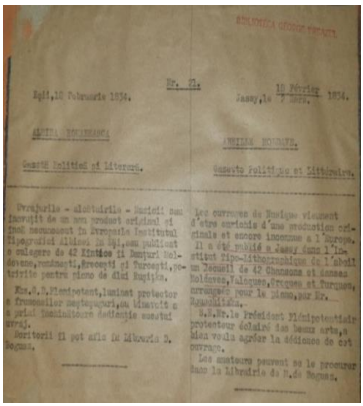

Albina Românească, Eșii, 18 Februarie, nr. 21
Registrul *Muzica (Partituri)* – VI - cota 504

Se face precizarea că dedicatarul „a(u) binevoit a primi închinătoarea dedicație acestui uvraj”. Este un alt exemplar cunoscut al lucrării, alături de cel de la Arhivele Centrale ale Statului din Leningrad, *Fond 958 I,* nr. 851 - căutat de George Breazul și Octavian Lazăr Cosma și prezentat de acesta din urmă[23].

Din scrisoarea datată 28 martie 1956 aflăm date despre opera lui A. Rubinstein – *Sulamith* – dedicată reginei Elisabeta și având intonații românești. Expeditorul crede că ar trebui cercetate detaliile relațiilor compozitorului rus - născut la Ofatinți, în Transnistria - cu regina României, cea care îl felicita pe muzicianul rus, în 1889, la împlinirea a 50 de ani de activitate, mai ales că s-ar putea găsi și posibile legături „între Liszt, Rubinstein și cântecele noastre populare”, căutate și de Breazul, cum o confirmă anumite fișe ale muzicologului.

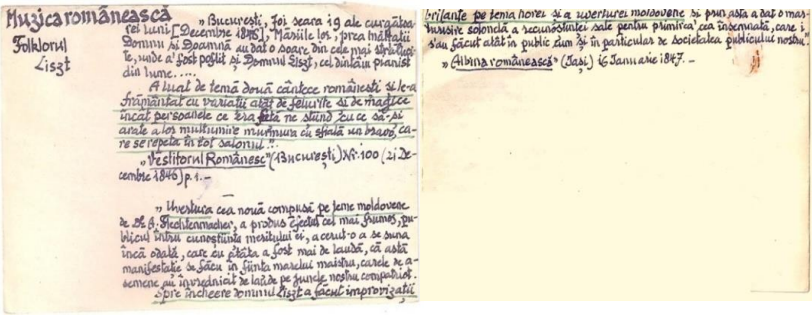

Fișa 549[r-v] – alcătuită de Breazul – *Liszt și muzica românească*

În 1936 Octavian Beu publicase *Rapsodia română* a marelui compozitor romantic. Scrisoarea amintită relevă obârșiile *Hroniculuи muzicii românești* – cursul de *Istoria muzicii românești,* promis de Breazul profesoarei Alexandrova. „În privința unor studii din partea mea a muzicii noastre (…) eu mă gândesc de mult”.

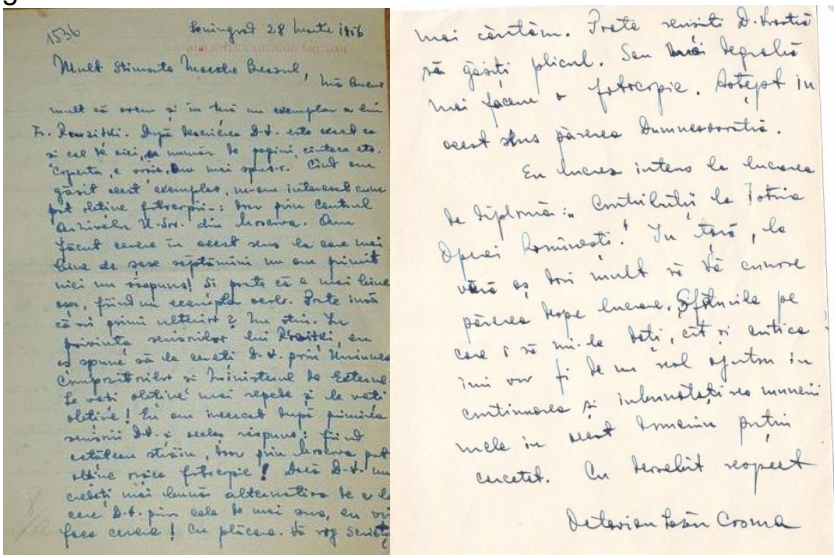

File din scrisorile lui Octavian Lazăr Cosma
adresate lui George Breazul – *XVII – 1536* și *1542*

Bogata corespondență dintre cei doi reprezentanți ai istoriei muzicii românești, unul aflat la amurgul activității, celălalt

la debutul ei - zece epistole, extinse pe spațiul a cinci ani,1955 – 1959 (*XVII*: *116, 117, 1535, 1536, 1537, 1538, 1539, 1540, 1541, 1542)* - poate fi considerată un prim pas în realizarea unei prelungiri necesare investigării vastului teritoriu spiritual național risipit în cele mai diverse fonduri de cărți, manuscrise și documente de epocă, din țară și din străinătate și ilustrează „investițiile" muzicologului pentru a ajunge la documente prețioase pentru istoria culturii noastre.

O altă linie de continuitate poate fi considerată cea cu Teodor Burada, din biblioteca familiei muzicologului ieșean provenind culegerea din 1834 citată, în care apar unele precizări, în cerneală sau în creion, în special titluri scrise inițial cu litere chirilice. Documentul citat anterior cuprinzând partitura litografiată a culegerii lui Rouschitski a, aparținut lui Gheorghe Burada (autor al unui *Himn național – IX – 4720* și a unei uverturi naționale pentru pian și vioară, 1852: *IX - 4725*), cum se precizează pe prima filă, înaintea cântecului moldovenesc *Dorul tău mă prăpădește*. În culegere își fac loc unele melodii prezente și în antologii următoare ori din aceeași vreme: *Supt o culme de cetate, Diucă, diucă, pui de curcă, Mă sfârșesc, amar mă doare, Soarta mea ticăloasă, Cântecul lui Bujor tâlhar, Dacă strig cine mă aude, Toată lumea cu noroc, Când gândeam că trăiesc bine, Haideți, frați, să trăim bine, Arde-mă, frige-mă, Elenuță de la Peatra* etc. (cele din urmă sunt menționate în culegere doar cu titlul *chanson* sau *danse valaque* ori *moldave*, unele dintre titlurile citate fiind menționate ulterior în creion). Melodiile nu sunt însoțite de texte. Muzicologul Octavian Lazăr Cosma îi comunica lui George Breazul la 8 februarie 1956, neconcordanța dintre titlurile și conținutul culegerii, scriindu-i în anexa epistolei (*XVII* – nr. *117*) că în realitate sunt 40 și nu 42 de melodii, numerotate 1 – 27 și continuate cu repetarea numerelor 1 – 13. În analiza culegerii muzicologul va detalia în 1975 și proveniența etnică a melodiilor: 36 românești + 2 grecești și 2 turcești și încadrarea celor românești în specii folclorice: 24 cântece și 12 dansuri[24]. La 1 iunie 1956 studentul leningrădean îi cerea profesorului bucureștean „ajutorul Dv. atât de abundent celor tineri", pentru procurarea unor partituri de operă ce vor face obiectul monografiei operei românești ce va fi tipărită în 1962[25]. În fondul profesorului Breazul a ajuns analiza

operei *Năpastei* lui Sabin Drăgoi, realizată în 1954, de Octavian Lazăr Cosma (70 de pagini dactilografiate) – *XI – 123*.

Am extins spațiul pentru detalierea **modalităților diferite prin care George Breazul își procura anumite materiale originale,** deoarece el (spațiul) reflectă marile eforturi făcute de cel ce-și baza scrisul pe documente primare – pe de o parte – dar și conturarea unei posibile continuități în abordarea istoriei muzicii românești: Teodor Burada - George Breazul – Octavian Lazăr Cosma. Cel de-al treilea aprecia, la centenarul nașterii celui secund că Breazul „a ilustrat cu pregnanță stindardul gândirii muzicale românești, croind o brazdă adâncă în ogorul fertil al preocupărilor muzicologice contemporane, moștenirea sa bogată iradiază strălucitoare raze care ne stimulează și orientează demersurile pentru elucidarea punctelor necunoscute ale trecutului nostru muzical, purtate într-o spirală în a cărui moștenire și-a adus un neprețuit aport”[26].

Călătoria de studii, la Leningrad, Moscova și Kiev, îi prilejuise lui George Breazul descoperirea unor **legături ale poetului rus Pușkin cu folclorul românesc din Basarabia** și îi cere rezultatele cercetării sale pe această temă, cercetătorului Bogaci din Chișinău. La Moscova găsise melodii „românești întrebuințate de Verestovski (un contemporan al lui Glinka) în opera sa *Gromovoi*: „ am găsit manuscrisul partiturii în care sunt prelucrate aceste melodii și aștept să-mi sosească de la Leningrad fotocopia acestui prețios manuscris”[27]. Fondul George Breazul păstrează cu prețuirea cuvenită fotocopia dansului valah din opera amintită a compozitorului rus, *Gromovoi – Trăznetul – XV – 150* și XV: 122 – 141 și banda magnetică a dansului valah – XV - 748. O variantă tipărită la Moscova, în 1950, cu varianta prelucrată pentru pian de A(lfred) A(lessandrescu) a dansului din opera *Trăznetul: VI – 484 și 485*;

Aflăm din aceeași scrisoare că George Breazul intenționa **realizarea unui studiu despre Anton Pann** și îi trimite destinatarului scrisorii, de la Chișinău, melodia *Căruța poștii*, promițându-i cântecul *Pom, pom, pom* – „povestea unui gângav despre zavera de la 1821”, publicat de Anton Pann în culegerea *Poezii populare* din 1846. Îi cere, în schimb, destinatarului din **Chișinău date despre Gavriil Musicescu**

(ceruse asemenea date și de la studentul leningrădean menționat), care se pare că se numea Vocul sau Voculovici, deoarece „am sarcina din partea Editurii de Stat să public într-o ediție completă lucrările lui Musicescu”, ceea ce știm că s-a împlinit, în 1958[28]. La acea vreme, muzicologul era nevoit să se supună restricțiilor ateiste, integrând doar o mică parte din creația religioasă a muzicianului moldovean – nici în monografia consacrată muzicianului ieșean, citată mai sus, nu și-a putut extinde considerațiile asupra acestui tip de creație, reprezentativă pentru dirijorului corului Mitropoliei din Iași – ceea ce obligă cercetarea actuală pentru abordarea integrală a creației sale.

Scrisoarea lui Bogaci, nedatată și scrisă cu litere chirilice (*XVII - nr. 119*), îi confirmă legăturile lui Pușkin cu folclorul românesc, citând cântecul *Păsăruică mică*, consemnând 15 teme moldovenești „care l-au preocupat pe Pușkin”. Prin legăturile colegiale, a obţinut de la profesorul N. N. Mihailov de la Kiev o copie a unei preţioase fotografii reprezentând pe celebrul poet rus, **A. S. Puşkin, ascultând muzică populară românească**.

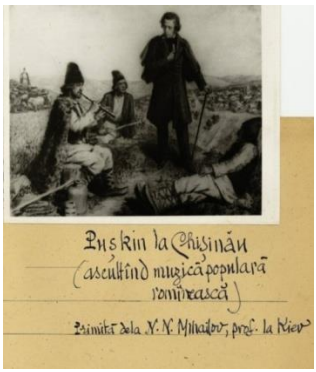

Puşkin, ascultând muzică populară românească - *XV – nr. 150*

Interesul lui George Breazul pentru folclorul din Basarabia era mai vechi. În fondul său a fost inclusă culegerea lui Vasile Alecsandri – *Cântece din Basarabia – I – 170*. În iarna anului 1929 propunea Ministerului Cultelor şi Artelor cercetarea trecutului vieţii muzicale basarabene, poetul Ion Minulescu mulţumindu-i la 26 februarie 1929 şi cerându-i să pună la dispoziţie „datele necesare relative la trecutul şi activitatea

desfăşurată de Conservatorul din Chişinău" - *XI – 1779.* În numărul din 6 martie 1929, ziarul lui Scarlat Froda, *Rampa,* atestă faptul că muzicologul a început activitatea de documentare pentru viaţa culturală şi muzicală de peste Prut, apreciind că Basarabia este „cea mai muzicală provincie a ţării"[29].

Parcurgerea bogatei corespondenţe a cărturarului Breazul (bogată şi din punctul de vedere al numărului impresionant de epistole trimise şi primite, dar şi al destinatarilor şi expeditorilor) relevă **puternica sa ancorare în problemele cruciale ale vremii,** larga sa deschidere spre alte culturi şi apelul la persoanele cele mai avizate pentru a obţine informaţiile şi documentele necesare unei solide documentări, pe cât posibil, pe documente primare. Sunt ilustrative din acest punct de vedere scrisorile de la şi către Romeo Ghircoiașiu, Ferenz Laszlo - Cluj, sau Rodica Anghel de la Iaşi și mulți alți cercetători. De la Rodica Anghel, de la Arhivele Statului din Iași a primit trei rânduri de fișe referitoare la Rouschitzki: 14 fișe – *XI – 235,* alte 36 fișe - *XI – 236* și 6 foi informative - *XI – 237*. Eforturi similare a depus muzicologul pentru a primi din Occident, de la Berlin, revistele *Allgemeine Musikalische Zeitung*, cuprinzând melodii populare românești din Moldova şi din Ardeal, publicate în 1814, 1821, 1822. Prin intermediul profesorului berlinez, Hans Joachim Moser, îşi procură importantul său studiu despre **Daniel Speer**, apărut în 1937 şi pus la dispoziţia cercetării muzicologice româneşti – *XV – 223 - 234*.

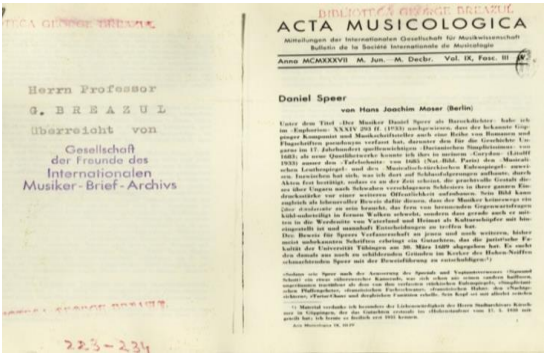
Herrn Professor
G. BREAZUL
überreicht von
Gesellschaft
der Freunde des
Internationalen
Musiker-Brief-Archivs
223-234
ACTA MUSICOLOGICA
Daniel Speer
von Hans Joachim Moser (Berlin)

Primele pagini ale studiului despre Daniel Speer, de Hans Joachim Moser – *XV – 223 - 234*

Printre achizițiile bibliotecii sale se numără o culegere de dansuri culese de Teodor T. Burada din Basarabia: *Chindia, Arcanaua, Șarampoiul, Usturoiul, Strujitura, Skopianca, Bulgăreasca, Armăneasca* („auzită în Macedonia”) etc. – *VI – 4750* (36 file) - și o culegere de cântece din Macedonia - *IX – 4749.* Filele muzicologului ieșean amintesc de lucrările lui Sulzer și Herfner.

Achiziția studiului despre Daniel Speer sporește lista modalităților de procurare a materialelor care au în vedere muzica românească, practicate de Breazul, fiind dublat și de un film al documentului. În 1941 etnomuzicologul român publică datele despre melodiile populare din cei trei ai revistei germane, păstrând și fișa articolului.

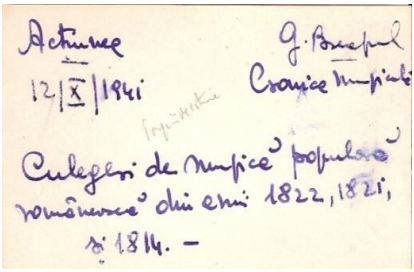
Actiunea
12/X/1941
G. Breazul
Cronica muzicală
Culegeri de muzică populară românească din anii 1822, 1821, și 1814. –

Fișa articolului despre folclorul românesc din culegerile germane alcătuită de Georgeta Breazul

Aflând din studiul lui Walter Salmen despre existența în 1399 a unui „muzicant român care ar fi fost identificat pe pământ german”, îi cere autorului, la 8 decembrie 1957, sursele constatării, documentația și bibliografia – *XVII – 998.*

Și figura bardului bucovinean, născut la Șipotele Sucevei, a intrat în preocupările lui George Breazul. O bună parte a creației autorului *Tricolorului* (partituri tipărite – rarități bibliofile - copii după unele manuscrise, articole despre muzician, mărturii ale celor care i-au cunoscut activitatea, dominată de cel mai pur patriotism - Leca Morariu, Ioan Vicoveanu, Liviu Rusu ș. a.) - păstrându-se în fondul de carte și documente lăsate moștenire generațiilor viitoare, date despre ele fiind integrate în **catalogul creației lui Ciprian Porumbescu,** publicat recent[30].

Cred că dacă ar fi fost în viață George Breazu nu ar fi acceptat și ar fi sancționat drastic propunerea de a văduvi Conservatorul din București de numele muzicianului simbol al

Unirii și unității spirituale românești, oglindă a muzicii românești a vremii sale, instituția „devenind" între timp Universitatea Națională (Anonimă) de Muzică. Oricum, trebuie subliniat interesul lui Breazul pentru documentele provenind de la Ciprian Porumbescu sau despre el, în biblioteca aflându-se în prezent aproape o sută de asemenea materiale, printre ele găsindu-se și pagini din corespondența cu cei preocupați de personalitatea și activitatea bardului de la Stupca.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1 - Călinescu, G. - *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941;
2 - Breazul, George – *Muzica românească* - Articol pentru un *Lexicon*, 1959; publicat în: Breazul, George – *Pagini din istoria muzicii românești,* vol. I, Ediție îngrijită și prefațată de Vasile Tomescu, București, Ed. muzicală, 1966, p. 85;
3 - Breazul, G. – *Patrium Carmen* Contribuții la studiul muzicii românești, Craiova, Scrisul Românesc, (1941);
4 - Călinescu, G., *Istoria literaturii române compendiu,* Buc., Ed. pentru Lit., 1968, p. 15;
5 - *Idem,* p. 145;
6 - Vasile, Vasile - *George Breazul la semicentenarul trecerii sale în eternitate;* în: *Muzica,* Serie nouă, An XXIII, București, Nr. 1/2012, pp. 142 – 182;
7 - Vasile, Vasile **-** *George Breazul – ctitoriile sale culturale*, București, Editura muzicală, 2017;
8 - Breazul, George – *Scrisori şi documente,* vol. I, Ediţie îngrijită şi adnotată de Titus Moisescu, Bucureşti, Editura muzicală, 1984, pp. 27 - 28.
9 - Ionescu, Constantin A., *Istoria psihologiei muzicale*, Buc., Ed. Muz., 1982, p. 348;
10 - Breazul, George – *Scrisori şi documente,* vol. I, p. 57.
11 – Pentru a nu supraîncărca prezentul demers și a nu repeta conținutul celor 17 registre de inventar al fondului de cărți și documente, ofer doar câteva repere de identificare a documentelor citate, utilizând trimiterile ce respectă numărul registrelor prezentate mai jos - folosind pentru ele numărul scris cu cifre latine - și numărul documentului – cu cifre arabe;
12 - Breazul, George – *Scrisori şi documente,* vol. III, Editura muzicală, 1997, p. 242;
13 – Breazul, George – *Gavriil Musicescu,* schiţă monografică, Buc., Ed. Muz., 1962;
14 - Breazul, George, *D. G. Kiriac,* Ed. îngrijită de Titus Moisescu, Buc., Ed. Muz., 1973;
15 - Cosma, Viorel – *Muzicieni din România, Lexicon,* vol. 1 (A – C), București, Editura muzicală, 1989, p. 188;
16 – (Breazul, George) - George Diacu - *Necesitatea fundării unei biblioteci muzicale*; în: *Universul literar,* Bucureşti, An XLIII. nr. 31, 31 iulie 1927, pp. 494 - 495; Republicat fragmentar în: *Pagini din istoria muzicii româneşti,* vol. IV..., pp. 239 - 240; Republicat integral în: Breazul, George - *Pagini din istoria muzicii românești,* vol. VI, Ediţie îngrijită şi prefaţată de Vasile Vasile, Bucureşti, Editura muzicală, 2003, pp. 34 - 36;
17 - Ciobanu, Gheorghe – *O moştenire preţioasă: Biblioteca George Breazul;* în: Ciobanu, Gheorghe – *Studii de etnomuzicologie şi bizantinologie,* vol. III, Bucureşti, Editura muzicală, 1992, p. 177;
18 – Prezentul material se dorește a determina o posibilă abordare sistematică (mai multe teze de doctorat pot avea ca bază documentară impresionantul și diversul fond de cărți și manuscrise gospodărite în fondul *George Breazul)*; de aceea cred util a cita unele dintre cotele materialelor avute în vedere, considerate deopotrivă reprezentative și rare, unele chiar unicate).
19 - Vasile, Vasile - *Muzica de scenă a Elenei Asachi şi importanţa ei pentru teatrul liric românesc;* în: *Cronica,* Iaşi, Serie nouă, An XLV, nr. 1594, nr. 2, februarie 2011, p. 8;
20 - Cosma, Octavian Lazăr – *Hronicul muzicii românești*, vol. III, București, 1975, pp. 331 – 333 și 390;

21 - Vasile, Vasile - *O statuie muzicologică pentru Paul Constantinescu;* în: *Muzica,* Bucureşti, Serie nouă, An XXX, nr. 8/ 2019;
22 – Registrul *Muzica (Partituri)* – VI - cota 504 - Rouschitzki, François – *Musique orientale – 42 Chansons et Danses Moldaves, Valaques, Grecs et Turcs*, traduits, arrangés et dediés à Son Excellence, Monsieur de Kisseleff, Président Plénipotentiaire des Divans de Moldavie et de la Valachie, Lieutenant Général (…) par (1834); Fiecare piesă a litografiei a primit un număr de inventar, de la 504 la 544;
23 - Cosma, Octavian Lazăr, *Hronicul muzicii românești*, vol. III, Buc., 1975, pp. 68 - 78;
24 – *Idem,* p. 68;
25 - Cosma, Octavian Lazăr – *Opera românească*, vol. I și II, București, Editura muzicală, 1962,
26 - Cosma, Octavian Lazăr – *George Breazul – dimensiunile şi priorităţile muzicologice;* în: *Muzica*, Bucureşti, An XXXVII, nr. 6 (417), iunie 1987, pp. 11 – 12;
27 – *XVII - Scrisoarea nr. 118* din fondul *George Breazul;*
28 – Musicescu, Gavriil, *Opere alese*, Ed. îngrijită de G. Breazul, Buc., Ed. Muz., 1958;
29 - Froda – Scarlat – *De vorbă cu N. Crainic, nou secretar general;* în: *Rampa,* Bucureşti, An XI, nr. 2063, 17 mai 1926, p. 7;
30 - Vasile, Vasile, *Catalogul general al creației lui Ciprian Porumbescu*; în: Leca Morariu, *Iraclie și Ciprian Porumbescu,* vol. IV, Ed. Lidana, 2017, pp. 486 – 531;

SUMMARY

Vasile Vasile

The *George Breazul* fund at the Union of Romanian Composers and Musicologists Library

The monography I wrote for the great ethnomusicologist, musicologist, professor and musical critic George Breazul have bound me to investigate a rich documentary fund named after him at the Union of Romanian Composers and Musicologists Library. It is all that Breazul collected over his entire life and that, in part, served him for the studies he finalized, some of the being published after his death. This enormous fund contains books, scores, magazines, enciclopedias, letters, programs, chronicles – most of them being in a manuscript form, undiscovered – has a complicated history în Lămâiței Street in Filaret area, threatened by the bombing of the World War II, the failed attempt to move everything to Craiova and, at last, the donation made for the Composers' and Musicologists' Union library by Breazul's wife, a true Penelope.
This article wishes to be a guide through a wide ocean – *George Breazul* Library – maybe the most important private libraries in our country, a real treasure of the Romanian musicology waiting to be developed.